

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΟΜΕΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια, τόσο τα κράτη μέλη και η Επιτροπή όσο και οι χρηματοδότες έρευνας και οι ερευνητικοί φορείς υλοποίησαν σημαντικές πρωτοβουλίες για την προώθηση της ισότητας των φύλων στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (EXE). Για να συμβάλει η έρευνα και η καινοτομία στην ανθεκτικότητα και στην ποιότητα των δημοκρατικών μας θεσμών, αλλά και στη βιωσιμότητα και στην ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, πρέπει οι εν λόγω προσπάθειες να συνεχιστούν και να επεκταθούν.

Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας μετά το 2020

Το 2019 γιορτάζουμε την 20^ή επέτειο των ευρωπαϊκών δραστηριοτήτων προώθησης της ισότητας των φύλων στον τομέα της έρευνας. Κατά την περίοδο αυτή, **η Ευρώπη έκανε άλματα και η ισότητα των φύλων και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου εντάχθηκαν στις προτεραιότητες του EXE**, με τρεις βασικούς στόχους: ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων στις ερευνητικές ομάδες, ισόρροπη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο ερευνητικό περιεχόμενο. Οι δράσεις πέρασαν από τη «βελτίωση των γυναικών» στη «βελτίωση των ιδρυμάτων» μέσω ολοκληρωμένων σχεδίων ισότητας των φύλων για την επίτευξη θεσμικών αλλαγών, και στη «βελτίωση της γνώσης» με το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» και τη θέσπιση μέτρων από πολλούς εθνικούς χρηματοδότες έρευνας προκειμένου να εξασφαλιστεί η ενσωμάτωση αναλύσεων βιολογικού και κοινωνικού φύλου στις νέες

έρευνες. Ο πλούτος επιστημονικών γνώσεων σχετικά με το φύλο και άλλες μορφές ανισότητας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας (E&K) έχει διευρυνθεί σημαντικά.

Εντούτοις, **η πολιτική συναίνεση σχετικά με την ισότητα των φύλων ως προτεραιότητα του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας βρίσκεται υπό απειλή**. Η ισότητα των φύλων τείνει να περιορίζεται στη συμμετοχή των γυναικών στην έρευνα ή στη διασφάλιση της συμφιλίωσης επαγγελματικού και οικογενειακού βίου. Επιπλέον, οι ερευνητικοί φορείς ως δημοκρατικοί θεσμοί και οι ακαδημαϊκές τους ελευθερίες απειλούνται από ένα κύμα καταπολέμησης της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου που προέρχεται από δεξιά λαϊκιστικά και νεοσυντηρητικά καθεστώτα σε παγκόσμια κλίμακα.

Το 2020 θα επανεξεταστεί ο οδικός χάρτης του EXE 2015–2020 προκειμένου να καταρτιστεί μια νέα ανακοίνωση για την περίοδο μετά το 2020, στην οποία αναμένεται να προταθούν αναθεωρημένες προτεραιότητες και μηχανισμοί παρακο-

λούθησης του EXE σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Στη συνέχεια, θα δημοσιευθούν τα συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη νέα συμβουλευτική δομή του EXE. Ο οδικός χάρτης του EXE έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην πολιτική και στα μέτρα ισότητας των φύλων σε πολλές χώρες της ΕΕ, ιδίως στις χώρες όπου δεν υπήρχαν προηγούμενα μέτρα (Μόνιμη ομάδα εργασίας για την ισότητα των φύλων στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας, 2018). Η Έκθεση του Παραδοτέου 3.1 του GENDERACTION δείχνει ότι για το 57% των νεότερων κρατών μελών και το 25% των παλαιότερων κρατών μελών, ο οδικός χάρτης του EXE ήταν το πρώτο έγγραφο πολιτικής που ασχολήθηκε με την ισότητα των φύλων στην έρευνα. Η Ευρώπη πρέπει να κάνει περισσότερα για να οικοδομήσει ένα δίκαιο και ισότιμο περιβάλλον έρευνας και καινοτομίας που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του πληθυσμού.

Άλλοι φορείς του EXE, συμπεριλαμβανομένων των κεντρικών οργανώσεων μεταξύ των οποίων οι LERU, EUA, Science Europe και NordForsk, έχουν λάβει μέτρα και έχουν υποβάλει συστάσεις. Η οικονομική στήριξη για την εφαρμογή σχεδίων ισότητας των φύλων στους χρηματοδότες έρευνας και στους ερευνητικούς φορείς σε επίπεδο ΕΕ και εθνικό επίπεδο υπήρξε ζωτικής σημασίας για την αύξηση της ευαισθητοποίησης, την ενθάρρυνση της αποδοχής και την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων για την αλλαγή της οργανωτικής κουλτούρας και των πρακτικών και διαδικασιών των οργανισμών. Αυτό το έργο πρέπει να συνεχιστεί.

Διατομεακές προσεγγίσεις της ισότητας των φύλων (ένα αναλυτικό πλαίσιο που εξετάζει αλληλένδετα και δασταυρούμενα συστήματα εξουσίας μεταξύ του φύλου και άλλων κοινωνικών κατηγοριών και ταυτοτήτων, όπως η εθνοτική καταγωγή και η φυλετική καταγωγή, η ταυτότητα φύλου, ο γενετήσιος προσανατολισμός, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση και η αναπηρία) σπανίως υιοθετούνται σε επίπεδο πολιτι-

κής ή ιδρύματος στον EXE, εξαιρουμένων ορισμένων χωρών. Η εμπειρία από τα τρέχοντα έργα θεσμικών αλλαγών που χρηματοδοτούνται μέσω του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» και του 7^{ου} Προγράμματος- Πλαισίου, συμπεριλαμβανομένης της πρόσφατης εμπειρίας από το εργαστήριο αμοιβαίας μάθησης του GENDERACTION για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών στήριξης των θεσμικών αλλαγών, υποδεικνύει ότι **η διατομεακότητα είναι καιρίας σημασίας για την αντιμετώπιση των πολλαπλών αξόνων ανισότητας που βιώνουν οι ερευνητές.**

Συστάσεις

- Η ισότητα των φύλων και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου πρέπει να εξακολουθήσουν να συνιστούν μία από τις πολιτικές προτεραιότητες για το μέλλον του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας.
- Ο τομέας της καινοτομίας θα πρέπει να συμπεριληφθεί στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας και Καινοτομίας με συγκεκριμένες δράσεις και δείκτες (για περισσότερα στοιχεία σχετικά με τον επιχειρηματικό τομέα, βλ. παρακάτω).
- Δεδομένης της σημασίας της προστιθέμενης αξίας της ευρωπαϊκής συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων, θα πρέπει να αυξηθεί ο προϋπολογισμός για την υλοποίηση των σχεδίων ισότητας του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη» έναντι του προϋπολογισμού του «Ορίζοντα 2020». Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εκμεταλλευτούν το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο για να συμπληρώσουν τις προσπάθειες της Επιτροπής σε εθνικό επίπεδο, υποστηρίζοντας τις θεσμικές αλλαγές μέσω σχεδίων ισότητας των φύλων ή παρόμοιων μέσων.
- Οι γενικές γραμμές του νέου Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη» σχετικά με τις «προηγμένες στρατηγικές και καινοτόμες μεθόδους για την ισότητα των φύλων σε όλους τους κοινωνικούς,

Η Ισότητα Φύλου και η Ενσωμάτωση της Διάστασης του Φύλου στην Έρευνα" πρέπει να αποτελεί μία από τις προτεραιότητες πολιτικής για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας.

οικονομικούς και πολιτιστικούς τομείς και για την αντιμετώπιση των προκαταλήψεων λόγω φύλου και της έμφυλης βίας» πρέπει να διασφαλίζουν τακτικές ετήσιες προσκλήσεις οι οποίες θα παρέχουν επαρκή χρηματοδότηση για επαρκή αριθμό έργων, προκειμένου να εκπληρωθεί ο στόχος της παροχής καινοτόμων λύσεων σε προκλήσεις ισότητας των φύλων στην ΕΕ και παγκοσμίως.

- Η ανταλλαγή πολιτικών, η αμοιβαία μάθηση και ο συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών, των συνδεδεμένων χωρών και της Επιτροπής έχει αποδειχθεί κρίσιμης σημασίας. Μια ειδική ομάδα εργασίας εθνικών εκπροσώπων και εκπροσώπων της Επιτροπής θα πρέπει να συνεχίσει να λειτουργεί με σαφή εντολή και σε στενότερη συνεργασία με άλλους φορείς του EXE, κυρίως τις κεντρικές οργανώσεις που συγκεντρώνονται στην πλατφόρμα φορέων του EXE.
- Πρέπει να υιοθετηθούν διατομεακές προσεγγίσεις της ισότητας των φύλων σε θεσμικό, εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, για την αντιμετώπιση ζητημάτων φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης και των προσφύγων, των ΛΟΑΤΚΙ+ και της αναπηρίας. Τα σχέδια ισότητας

των φύλων που λαμβάνουν χρηματοδότηση από την Επιτροπή και σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να περιλαμβάνουν υποχρεωτικά τη διατομεακότητα. Ευκαιρίες για ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ του υπεύθυνου προσωπικού, έρευνα και άλλες μορφές υποστήριξης πρέπει να λαμβάνουν στήριξη τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε επίπεδο κρατών μελών.

Μέτρηση της ισότητας, διεύρυνση συμμετοχής μη ερευνητικά προηγμένων χωρών

Παρά την πρόοδο, η **ανάπτυξη παραμένει άνιση στην ΕΕ**, τόσο όσον αφορά την ικανότητα καινοτομίας όσο και την ισότητα των φύλων (Μόνιμη ομάδα εργασίας για την ισότητα των φύλων στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας, 2018, [Έκθεση προόδου του 2018 για τον EXE](#)). Η δημοσίευση [She Figures 2018](#) εντοπίζει μεν σημαντικές βελτιώσεις, αλλά δείχνει πως η επίτευξη ισότητας απέχει μακράν. Η υιοθέτηση θεσμικών αλλαγών μέσω σχεδίων ισότητας των φύλων και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο ερευνητικό περιεχόμενο, ιδίως, απαιτούν σημαντικές βελτιώσεις ως προς τις δράσεις.

Ο τρέχων **κύριος δείκτης του EXE για την ισότητα των φύλων**, δηλαδή η αναλογία των γυναικών στην πρώτη βαθμίδα, αντικατοπτρίζει μόνο την κατάσταση στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το σημαντικότερο είναι ότι ο δείκτης αυτός δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις συνηθικές εργασίες για τις γυναίκες και άλλες μειονεκτούσες ομάδες και μπορεί να σχετίζεται περισσότερο με τις επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης και το επαγγελματικό κύρος σε μια δεδομένη χώρα. Ο κύριος δείκτης της προτεραιότητας 4, μάλιστα, ίσως είναι αντιστρόφως ανάλογος του δείκτη ερευνητικής αριστείας του EXE και των πιστώσεων κρατικού προϋπολογισμού για έρευνα και ανάπτυξη (GBARD) ως ποσοστό του ΑΕΠ

(Έκθεση προόδου του 2018 για τον ΕΧΕ). Η ανάλυση των εθνικών σχεδίων δράσης και στρατηγικών που διενεργήθηκε στο πλαίσιο του GENDERACTION επιβεβαιώνει ότι υπάρχουν διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι χώρες την ισότητα των φύλων και τις προτεραιότητες του ΕΧΕ με τις οποίες ασχολούνται (GENDERACTION Παραδοτέο 3.1), κάτι που επιβεβαιώθηκε και από μια ανάλυση του 2018 για την εφαρμογή των συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με την προώθηση της ισότητας των φύλων στον ΕΧΕ, που διενεργήθηκε από τη Μόνιμη ομάδα εργασίας για την ισότητα των φύλων στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας της Επιτροπής Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και Καινοτομίας – ERAC.

Αυτό δείχνει ότι πρέπει να επανεξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο ορίζεται η ισότητα των φύλων, ο τρόπος μέτρησης της προόδου όσον αφορά την επίτευξη ισότητας των φύλων και ποιοί δείκτες χρησιμοποιούνται.

Συστάσεις

- Τα κράτη μέλη, οι συνδεδεμένες χώρες και η Επιτροπή πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για ισότητα των φύλων και την ενσωμάτωση διάστασης του φύλου ως ζήτημα προτεραιότητας για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας μετά το 2020, ιδίως στις χώρες διεύρυνσης της συμμετοχής.
- Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται επανεξέταση του τρόπου με τον οποίο ορίζεται η πρόοδος σε σχέση με αυτήν την προτεραιότητα και ανάπτυξη επαρκών δεικτών που θα πρέπει να συμπληρώνονται από δείκτες οι οποίοι αντικατοπτρίζουν περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως η ένταση της Ε&Α. Στη διαδικασία θα πρέπει να συμμετέχει η Μόνιμη ομάδα εργασίας για την ισότητα των φύλων στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας της ERAC.

- Το Κοινό Κέντρο Ερευνών θα πρέπει να αναθέσει τη διεξαγωγή ευρωπαϊκής μελέτης για να εξεταστεί η συσχέτιση ανάμεσα στην αναλογία των γυναικών μεταξύ των κατόχων διδακτορικού διπλώματος, ερευνητών, καθηγητών πρώτης βαθμίδας, στον επιχειρηματικό τομέα, στην εφαρμογή πολιτικών ισότητας των φύλων, καθώς και στην ένταση της έρευνας και καινοτομίας.
- Κατά την υλοποίηση του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη», η Επιτροπή θα πρέπει να εγκρίνει συγκεκριμένα μέτρα παροχής κινήτρων προς τις χώρες τις οποίες αφορά η διεύρυνση της συμμετοχής ούτως ώστε να αναπτύξουν μέτρα ισότητας των φύλων, παραδείγματος χάρη μέσω μιας ειδικής πρόσκλησης υποβολής προτάσεων που συνδέονται με το φύλο ή αυξάνοντας τους προϋπολογισμούς έργων διεύρυνσης προκειμένου να εφαρμοστούν στοχευμένα μέτρα ισότητας των φύλων εντός του έργου.

Ο επιχειρηματικός τομέας: Η εταιρική κοινωνική ευθύνη στο επίκεντρο

Υπάρχουν ήδη στοιχεία που υποστηρίζουν πως η ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων κάνει καλό στις επιχειρήσεις· η εμπειρία δείχνει, επίσης, ότι τα μέτρα και οι δράσεις που ωφελούν τις γυναίκες είναι, ουσιαστικά, ωφέλιμα για όλους. Παρόλα αυτά, οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν μόλις το 20,2% των ερευνητών στον επιχειρηματικό τομέα, έναν τομέα που απαχολεί τεράστιο αριθμό ερευνητών και καινοτόμων στην ΕΕ. Οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται έντονα μεταξύ των επινοητών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ενώ παρατηρείται μεγάλο χάσμα μεταξύ των φύλων στις ομάδες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, όπου το 47% των ομάδων απαρτίζονται μόνο από άνδρες και το 37% συνιστούν μονομελείς ομάδες επινοητών. Την περίοδο μεταξύ 2006 και 2016 το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών έρευνας και

ανάπτυξης αφορούσε στον επιχειρηματικό τομέα, σκαρφαλώνοντας από το 1,12% του ΑΕΠ το 2006 στο 1,32% μέχρι το 2016, συνολική αύξηση της τάξης του 17,9% (Eurostat 2018). Εν αντιθέσει, ο δεύτερος ισχυρότερος τομέας, ο τομέας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αντιστοιχούσε στο 0,47% του ΑΕΠ, παρέμεινε όμως στάσιμος από το 2010 και μετά· η δημόσια διοίκηση αντιστοιχούσε στο 0,23% του ΑΕΠ και ο ιδιωτικός μη κερδοσκοπικός τομέας στο 0,02% του ΑΕΠ, παραμένοντας στα ίδια επίπεδα σε σχέση με τα προ δεκαετίας επίπεδα.

Μολονότι ορισμένες επιχειρήσεις έχουν αναπτύξει προγράμματα για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών και άλλων υποεκπροσωπούμενων ομάδων, οι πρωτοβουλίες αυτές σπανίως ασχολούνται με την οργανωτική κουλτούρα και τις δομές του οργανισμού και δεν εφαρμόζονται ομοιόμορφα στις θυγατρικές εταιρείες. Οι ΜΜΕ και οι νεοφυείς επιχειρήσεις του τεχνολογικού τομέα που διοικούνται από γυναίκες αρχίζουν να λαμβάνουν ολοένα μεγαλύτερη προσοχή. Παρόλα αυτά, η έκθεση του 2018 για την κατάσταση του ευρωπαϊκού τεχνολογικού τομέα δείχνει ότι το 93% των πόρων που συγκεντρώθηκαν από ευρωπαϊκές εταιρείες που χρηματοδοτήθηκαν από επιχειρηματικά κεφάλαια το 2018 πήγε σε ιδρυτικές ομάδες που αποτελούνταν αποκλειστικά από άνδρες, ενώ το 46% των γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσε ότι βιώνουν διακρίσεις στον ευρωπαϊκό τεχνολογικό τομέα. Οι έρευνες δείχνουν ότι ο επιχειρηματικός τομέας μπορεί να επωφεληθεί από την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών τόσο στα διοικητικά συμβούλια όσο και στην ιδιοκτησία (Mitchell 2011). Μία από τις συστάσεις του Kauffmann Foundation (2016) είναι να αυξηθεί η ερευνητική χρηματοδότηση για γυναίκες ΜΜΕ. Δεδομένου ότι ο επιχειρηματικός τομέας εκμεταλλεύεται τη δημόσια χρηματοδότηση για την έρευνα, οι δημόσιοι χρηματοδότες μπορούν να δράσουν προληπτικά σε ό,τι αφορά στην προώθηση της ισότητας των φύλων εξαρ-

τώντας τη χρηματοδότηση από την ενεργό προώθηση της ισότητας των φύλων από τους αιτούντες του επιχειρηματικού τομέα και υποστηρίζοντας τις επιχειρήσεις που διοικούνται από γυναίκες. Αυτό πρέπει να περιλαμβάνει την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο περιεχόμενο του τομέα της έρευνας και καινοτομίας, αν μη τι άλλο προς αποφυγή οικονομικών απωλειών και απώλειας κύρους.

Τέλος, πρέπει οπωσδήποτε να αλλάξει η επικρατούσα αντίληψη πως η επιχειρηματικότητα και η τεχνολογία συνιστούν ανδροκρατούμενους τομείς. Το Βραβείο γυναικείας καινοτομίας της ΕΕ είναι ένα καλό μέσο που αναδεικνύει πετυχημένες γυναίκες επιχειρηματίες. Τέτοιου είδους μέτρα πρέπει να εφαρμοστούν σε ολόκληρο τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας προκειμένου να τονωθεί η ίδρυση νεοφυών και μη επιχειρήσεων με γυναίκες επικεφαλής και για να δοθούν κατάλληλα πρότυπα.

Συστάσεις

- Ο επιχειρηματικός τομέας, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ και των νεοφυών επιχειρήσεων, θα πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη την εταιρική κοινωνική ευθύνη, να προάγει εσωτερικές θεσμικές αλλαγές για την ισότητα και τη διαφορετικότητα και να συνεκτιμά τη διάσταση του φύλου στις λύσεις έρευνας και καινοτομίας που αναπτύσσονται.
- Η δημόσια χρηματοδότηση που διατίθεται στον επιχειρηματικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ και των νεοφυών επιχειρήσεων, θα πρέπει να εξαρτάται από την εφαρμογή μέτρων για την ισότητα των φύλων και τη διαφορετικότητα.
- Θα πρέπει να κατανέμεται ειδική χρηματοδότηση σε εταιρείες τεχνολογίας και νεοφυείς επιχειρήσεις που διοικούνται από γυναίκες και μέλη μειονοτήτων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας και παρεμφερή εθνικά προγράμματα.

- Τα κονδύλια για την καινοτομία σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών θα πρέπει, κατά κανόνα, να άπτονται της διάστασης του φύλου και της διαφορετικότητας στην καινοτομία, για να αποφεύγεται η ενσωμάτωση προκαταλήψεων λόγω φύλου και άλλων μορφών προκατάληψης στις νέες τεχνολογίες και καινοτομίες. Αυτό πρέπει να ισχύει και για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Καινοτομίας και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας.
- Η Επιτροπή θα πρέπει να προωθήσει ευρύτερα το Βραβείο γυναικείας καινοτομίας της ΕΕ για να ενισχύσει τη γυναικεία καινοτομία και να αυξήσει την ευαισθητοποίηση στην Ένωση. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμπράττουν με την Επιτροπή και να ενθαρρύνουν τον μοναδικό ρόλο των γυναικών ως παραγωγών κοινωνικής καινοτομίας και επιχειρηματιών και να ενισχύσουν τον ρόλο τους στην προώθηση της έξυπνης εξειδίκευσης καθιερώνοντας χρηματοδοτικά προγράμματα, βραβεία ή άλλους παρόμοιους μηχανισμούς.

Παγκόσμιες προκλήσεις για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες: Αντιμετώπιση των διατομεακών χασμάτων και αναγκών που αφορούν στο φύλο

Αυξάνονται διαρκώς τα στοιχεία που υποδεικνύουν ότι η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην έρευνα και την καινοτομία οδηγεί σε καλύτερες λύσεις και αντι-στροφές, όταν δεν συμβαίνει αυτό, ότι ο αρνητικός αντίκτυπος επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες (Saini 2017, Criado Perez 2019). Νέα αποδεικτικά στοιχεία δείχνουν, επίσης, ότι **η εθνοτική μεροληψία κάνει την επανεμφάνισή της στον τομέα της έρευνας**, τη στιγμή που ο εθνικισμός λόγω φυλετικής καταγωγής συνιστά διογκούμενη απειλή σε ολόκληρο τον πλανήτη (Saini

Ο τομέας της Καινοτομίας πρέπει να συμπεριληφθεί στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας και Καινοτομίας με απτές δράσεις και δείκτες.

2019). Επιπλέον, το μήνυμα αφύπνισης του κινήματος #Metoo προκαλεί τις ευρωπαϊκές ερευνητικές κοινότητες να αντιμετωπίσουν τον βαθμό στον οποίο η παρενόχληση λόγω φύλου αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της παγκόσμιας ακαδημαϊκής κουλτούρας (Bondestam & Lundqvist 2018). Οι αποστολές και οι παγκόσμιες προκλήσεις δεν πρόκειται να επιφέρουν λύσεις αν δεν δοθεί προσοχή στους τρόπους με τους οποίους ενσωματώνονται στις δομές εξουσίας και διαχωρίζονται ανάλογα με το φύλο.

Όσο η Ευρώπη σχεδιάζει τις μελλοντικές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας ενόψει των πιεστικών παγκόσμιων προκλήσεων, το Πρόγραμμα «Ορίζοντας Ευρώπη» θα συνδεθεί στενά με το **θεματολόγιο του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης**. Τα Ηνωμένα Έθνη θεωρούν κρίριας σημασίας «τη συστηματική ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην εφαρμογή του θεματολογίου» (OHE 2015). ομοίως, **το Πρόγραμμα «Ορίζοντας Ευρώπη» θα πρέπει να επεκτείνει τις δράσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» προκειμένου να ενσωματωθεί η διάσταση του φύλου στο περιεχόμενο της έρευνας και καινοτομίας.**

Η πρωτοβουλία Gendered Innovations (Καινοτομία που λαμβάνει υπόψη τη διά-

σταση του φύλου) που εγκαινιάστηκε από την Επιτροπή και το Πανεπιστήμιο Stanford το 2011 παρείχε άριστα απτά παραδείγματα της συνεισφοράς που μπορεί να έχει η ανάληψη βιολογικού και κοινωνικού φύλου. Τώρα, η Επιτροπή εξελίσσει αυτό το έργο με μια ομάδα εμπειρογνομόνων «Gendered Innovations 2», η οποία θα αναπτύξει νέες μελέτες περίπτωσης και μεθοδολογίες για την παρουσίαση έργων του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» στα οποία ενσωματώθηκε η διάσταση του φύλου στα περιεχόμενά τους και θα παράσχει συστάσεις για το Πρόγραμμα «Ορίζοντας Ευρώπη». Μετά την έγκριση του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη», το GENDERACTION θα διερευνήσει τη διάσταση του φύλου στις Αποστολές και Συμπράξεις του Προγράμματος-Πλαισίου προκειμένου να παράσχει συστάσεις για την ενσωμάτωση αναλύσεων βιολογικού/κοινωνικού φύλου. Έχει ήδη προταθεί μια συγκεκριμένη Αποστολή για την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο του ΣΒΑ 5 από το [GENDERACTION στη συνοπτική ενημέρωση για την πολιτική σχετικά με την ισότητα των φύλων για τις αποστολές έρευνας και καινοτομίας του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη»](#).

Τόσο η έρευνα με αποκλειστικό αντικείμενο την ισότητα των φύλων όσο και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στα περιεχόμενα της έρευνας και καινοτομίας είναι καίριας σημασίας για τη βελτίωση των πολιτικών της ΕΕ καθώς και για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Η έλλειψη ευαισθητοποίησης ως προς την ισότητα των φύλων και η έλλειψη γνώσεων σε θέματα φύλου στα διάφορα επίπεδα των συστημάτων Ε&Κ εξακολουθεί να απαιτεί προσπάθειες ανάπτυξης ικανοτήτων για τους βασικούς παράγοντες, προκειμένου να διευκολυνθεί η υλοποίηση των πολιτικών για την ισότητα των φύλων στον ΕΧΕ. Πρέπει να διεξαχθούν έρευνες για να συγκεντρωθούν περισσότερα στοιχεία για τις συναφείς με το φύλο επιπτώσεις των πολιτικών Ε&Κ, συμπερι-

λαμβανομένης της ισότητας των φύλων και των σχετικών πολιτικών ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου.

Συστάσεις

- Κατά την υλοποίηση του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη», η διάσταση του φύλου θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απαίτηση από άποψη αριστείας και αντικτύπου σε όλους τους συναφείς τομείς που συνδέονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, απαιτώντας από τους αιτούντες να προβαίνουν σε ανάλυση βιολογικού/κοινωνικού φύλου και να συμπεριλαμβάνουν εμπειρογνώμονες σε θέματα φύλου στις κοινοπραξίες για τα ζητήματα αυτά. Η διαδικασία υποβολής εκθέσεων σχετικά με τα έργα θα πρέπει να απαιτεί συγκεκριμένες αναλύσεις βιολογικού/κοινωνικού φύλου. Η παρακολούθηση της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στα ερευνητικά έργα του Προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη» θα πρέπει να βελτιωθεί.
- Το Πρόγραμμα «Ορίζοντας Ευρώπη» και οι εθνικοί χρηματοδότες έρευνας, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, θα πρέπει να δημοσιεύσουν προσκλήσεις για μελλοντική έρευνα προκειμένου να υλοποιηθούν οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της διάστασης του φύλου σε όλους τους ΣΒΑ.

Διεθνής συνεργασία: Παγκόσμιες ανισότητες, χειραφέτηση, ανθεκτικότητα και ένταξη

Εξαιτίας των άνισων πλαισίων εξουσίας στα οποία ζούμε, παγκοσμίως και εντός της ΕΕ, πρέπει να δοθεί ύψιστη προτεραιότητα στους δεοντολογικούς προβληματισμούς, συμπεριλαμβανομένης της ανισότητας μεταξύ των φύλων, καθώς και της οικονομικής και εθνοτικής/φυλετικής ανισότητας. Οι φτωχές περιοχές και οι περιοχές που

Το Πρόγραμμα "Ορίζοντας 2020" και οι εθνικοί χρηματοδοτικοί οργανισμοί έρευνας, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, πρέπει να ανακοινώσουν Προσκλήσεις για μελλοντική έρευνα, που να ανταποκρίνεται στους Στόχους Αειφόρου Ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης και της διάστασης του φύλου σε όλους τους Στόχους.

διατρέχουν κίνδυνο, αλλά και οι φτωχοί πληθυσμοί που διατρέχουν κίνδυνο πρέπει να προστατευτούν από την εκμετάλλευση για σκοπούς έρευνας και καινοτομίας (χρήση πόρων όπως γη και γηγενείς καλλιέργειες, συγκατάθεση κατόπιν ενημέρωσης κτλ.). Η έρευνα και η καινοτομία πρέπει να επεκταθούν ακόμη περισσότερο προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμετοχή πολλαπλών φορέων, από τους συνήθεις υπόπτους, τις κυβερνήσεις, τους ερευνητές και τις επιχειρήσεις, μέχρι ΜΚΟ και κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικείων οργανώσεων βάσης και των δικτύων ισότητας των φύλων. Χωρίς ευρεία υποστήριξη, δύσκολα θα πετύχουν οι λύσεις που αναπτύσσονται.

Στο ευρωπαϊκό στρατηγικό πλαίσιο για διεθνή επιστημονική και τεχνολογική συνεργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2009) επισημάνθηκε ότι «πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην πρόωθηση και διευκόλυνση της ισότητας των δύο φύλων και στο ρόλο των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα στην επιστήμη και την τεχνολογία στις αναπτυσσόμενες χώρες». Παρόλα αυτά, μέχρι στιγμής η διεθνής συνεργασία στον ΕΧΕ σπανίως περιλαμβάνει ζητήματα ισότητας των φύλων.

Σε απάντηση στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2015 σχετικά με την προώθηση της ισότητας των φύλων στον ΕΧΕ, η

Μόνιμη ομάδα εργασίας για την ισότητα των φύλων στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και το στρατηγικό φόρουμ για τη διεθνή συνεργασία υπέβαλαν μια **Γνωμοδότηση για την κατάρτιση κοινών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη διάσταση του φύλου για διεθνή συνεργασία στους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας**. Το GENDERACTION συντάξε ένα **Μεθοδολογικό πλαίσιο για την αξιολόγηση της διάστασης του φύλου στη διεθνή συνεργασία στους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας** με έναν κατάλογο ελέγχου και συγκεκριμένα παραδείγματα εφαρμογής και τη **Συνοπτική ενημέρωση για την πολιτική αριθ. 6 σχετικά με μια ευαισθητοποιημένη ως προς τη διάσταση του φύλου διεθνή συνεργασία για το Πρόγραμμα «Ορίζοντας Ευρώπη»**.

Συστάσεις

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη, οι χρηματοδότες έρευνας και οι ερευνητικοί φορείς θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των ζητημάτων ισότητας των φύλων στις νέες τους συνεργασίες έρευνας και καινοτομίας με τρίτες χώρες μέσω διμερών και πολυμερών συμφωνιών (συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, πρωτοβουλιών κοινού προγραμματισμού και προγραμμάτων συγχρηματοδότησης του δικτύου ERA-Net), με στόχο την ενθάρρυνση της χειραφέτησης, της ένταξης και της αλληλεγγύης μεταξύ των εθνών.

Παραπομπές

Atomico (2018) The State of European Tech 2018.

Bondstam, Fredrik & Lundqvist, Maja (2018) *Sexual harassment in academia. An International research review*. Stockholm: The Swedish Research Council.

Criado Perez, Caroline (2019) *Invisible Women: Exposing Data Bias in a World Designed for Men*. Vintage Publishing.

European Commission (2019) *ERA Progress Report 2018*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission (2019) *She Figures 2018*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission (2009) *A Strategic European Framework for International Science and Technology Cooperation. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission (1999) Communication of 17 February 1999 entitled 'Women and science: Mobilising women to enrich European research'.

Eurostat (2018) R&I expenditure.

Kauffman Foundation (2016) *Kauffman Compilation. Research on Gender and Entrepreneurship*.

Kauffman Foundation (2015) *Entrepreneurship Policy Digest. Women Entrepreneurs are Key to Accelerating Growth*.

Mitchell, Lesa (2011) *Overcoming the Gender Gap: Women Entrepreneurs as Economic Drivers*. Ewing Marion Kauffman Foundation.

GENDERACTION (2018) *ERA Roadmap Priority 4 Benchmarking. Report on national roadmaps and mechanisms in ERA priority 4*.

GENDERACTION (2018) *Briefing paper no. 4 on Gender for Horizon Europe. Research & Innovation Missions. Ensuring a fast-track to better future for all*.

GENDERACTION (2018) *Policy brief no. 6 on Gender-responsive International Cooperation for Horizon Europe*.

GENDERACTION (2018) *Methodological Framework to assess gender in international cooperation in STI*.

Saini, Angela (2017) *Inferior. How Science Got Women Wrong and the New Research That's Rewriting the Story*. Harper Collins.

Saini, Angela (2019) *Superior. The Return of Race Science*. Penguin Random House.

Standing Working Group on Gender in Research and Innovation (2018) *Report on the implementation of Council Conclusions of 1 December 2015 on Advancing Gender Equality in the European Research Area*. ERAC.

Strategic Forum for International Cooperation and Standing Working Group on Gender in Research and Innovation (2018) *SFIC and SWG-GRI opinion on developing joint guidelines on a gender perspective for international cooperation in Science, Technology and Innovation (STI)*.

Επικοινωνήστε μαζί μας:

www.genderaction.eu

info@genderaction.eu

[@GENDERACTION_EU](https://www.instagram.com/GENDERACTION_EU)

Το εν λόγω έργο χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Έρευνας και Καινοτομίας «Ορίζοντας 2020» της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει της υπ' αριθ. 741466 Σύμβασης Επιχορήγησης.

Αποποίηση ευθυνών: Οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται στο παρόν έγγραφο είναι αποκλειστικά του έργου και δεν αντικατοπτρίζουν τις απόψεις και τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για την όποια χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στο παρόν.